

UDK 929 Barada, Miho
94(497.5-Trogir)"12/13"(093)
Pregledni rad
Primljeno: 15. 10. 2010.
Prihvaćeno: 15. 4. 2011.

Rad Mihe Barade na Trogirskim spomenicima – objava dokumenata XIII. i XIV. stoljeća

Irena Benyovsky Latin
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10
10000 Zagreb
Hrvatska
e-mail: irenabenyovsky@yahoo.com

Ana Plosnić Škarić
Institut za povijest umjetnosti
Vukovarska 68
10000 Zagreb
Hrvatska
e-mail: aplosnic@hart.hr

U radu se prati sudbina srednjovjekovne građe trogirskog općinskog arhiva te aktivna djelatnost povjesničara Mihe Barade pri njenom očuvanju: prikupljanju, transkripciji i sustavnom objavljivanju dokumenata ključnih za osvjetljavanje povijesti srednjovjekovnoga Trogira.

Ključne riječi: Miho Barada, Trogir, objava dokumeta, Srednji vijek

Miho Barada zaslužan je za osvjetljavanje srednjovjekovne povijesti svog kraja – transkribirao je i objavljivao građu trogirskoga srednjovjekovnog općinskog arhiva. Njegovom zaslugom i predanim radom izdane su četiri knjige te građe pod nazivom *Trogirski spomenici*. Za njegova života objavljeni su bilježnički spisi iz 13. stoljeća, izdani u dvije knjige pod nazivom *Trogirski spomenici, Zapisci pisarne općine trogirske* u ediciji *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridiona-*

lium JAZU 1948. i 1950. godine¹ te u istoj ediciji (godinu dana poslije) i *Zapisci sudbenog dvora općine trogirске*, koji također obuhvaćaju građu iz 13. stoljeća.² Godine 1988. u izdanju Književnog kruga Split izašli su *Zapisci kurije grada Trogira*, s dokumentima iz prve trećine 14. stoljeća, koje je Barada bio za života transkribirao, a Mirko Berket uredio i popratio opsežnim registama i bilješkama.³

U prve tri knjige Barada je, nakon transkripcije svakoga pojedinog sveščića, donio kratak opis originalnoga zapisa i mjesto gdje se čuvao u ondašnje doba. Iz tih bilježaka saznajemo da se otprilike trećina objavljene građe 13. stoljeća čuvala u Arhivu HAZU u Zagrebu pod signaturom II. c. 68, gdje se i danas nalaze. To su listovi i sveščići trojice bilježnika, prijepis kojih čini gotovo cijelu prvu od navedenih knjiga⁴ te prva knjiga tužbi, objavljena među sudskim spisima u trećoj knjizi.⁵ Za ostale Barada bilježi da su se čuvali u Arhivu općine Trogir. Dio te građe iz 14. stoljeća, objavljen u četvrtoj knjizi - i to zapisi citacija i termina, danas se čuva Državnome arhivu u Zadru, fondu "Arhiv Trogira", kutija 1., svezak 1. Preostala objavljena građa iz 14. stoljeća, kao i dio građe iz 13. stoljeća, nalazi se danas kod obitelji Petrić u Trogiru.⁶

Od bogate trogirске arhivске građe do danas su se sačuvali samo fragmenti. Pregled cjelokupne sačuvane građe donijela je Danica Božić-Bužančić 1980. godine.⁷ I komunalni arhiv srednjovjekovnoga Trogira samo je maleni dio onoga što je postojalo prije kraja 18. stoljeća. Godine 1808. (za kratkotrajne francuske uprave) bilo je određeno da se spisi komuna čuvaju u općinama ili sudovima te da svaki ima nadležnoga kustosa.⁸ Dio građe trogirskoga komunalnog arhiva tada je stavljen na čuvanje kod obitelji Fanfogna, dok je glavnina bila premještena u potkrovlje trogirске gradske vijećnice.⁹ U vijećnici, međutim, nije bila adekvatno čuvana

¹ Miho Barada, *Trogirski spomenici, dio 1., Zapisci pisarne općine Trogirске*. sv. I., od 21. X. 1263. do 22. V. 1273., Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium (dalje: MSHSM) 44, Zagreb: JAZU, 1948. (dalje: TS I./1.); Isti, *Trogirski spomenici, dio 1., Zapisci pisarne općine Trogirске*, sv. II., od 31. I. 1274. do 1. IV. 1294., MSHSM 45., Zagreb: JAZU, 1950. (dalje: TS I./2.).

² Miho Barada, *Trogirski spomenici, dio II. Zapisci sudbenog dvora općine trogirске*, sv. I., od 8. VIII. 1266. do 6. XII. 1299., MSHSM, 46., Zagreb: JAZU, 1951. (dalje: TS II./1.).

³ Miho Barada, *Trogirski spomenici, Zapisci kurije grada Trogira od 1310. – 1331.*, Split: Književni krug, 1988. (dalje: TS III.).

⁴ Točnije listovi i bilježnice *notarii Bonaventurae Petri civis Anconae* (1263. – 1264., 1265.), vidi: TS I./1., 1. – 88., 89. – 91., *notarii Francisci Anconitani* (1270., 1270. – 1271.), Isto, 92 – 129, 130 – 220 i *notarii Francisci Angeli* (1271. – 1273.), Isto, 269 – 507.

⁵ Točnije *Ex libro questionum A*, vidi: TS II./1., 5 – 42.

⁶ Fani Cega, "Istraživanje arhivске građe u muzejskim i privatnim zbirkama", *Informatica museologica* 29 /3–4/ (1998): 45.

⁷ Danica Božić-Bužančić, "Arhivsko spomeničko blago Trogira", *Mogućnosti* 10–1 (1980): 1147 – 1155.

⁸ Ivan Pederin, "Acta politica et oeconomica cancellarie communis Tragurij in saeculo XV.", *Starine JAZU*, 60 (1987): 101 – 102.

⁹ Pederin, "Acta politica", 102. Glavnina Arhiva Garagnin Fanfogna danas se nalazi u Državnome arhivu u Splitu. Vidi: Fani Cega Istraživanje arhivске 44. Unutar njega maleni je dio općinskoga arhiva, serija Trogirska općina, koji obuhvaća građu od početka XIV. do polovice XX. stoljeća. Vidi: ibidem. O

ni je imala imenovanoga kustosa.¹⁰ Dio te građe sa sobom je u Zagreb odnio Kukuljević te se i danas čuva u Arhivu HAZU, pod istom signaturom koju bilježi i Barada. Ostatak građe Barada je zatekao u potkrovlju trogirske vijećnice. On je tu građu, kako sam kaže u predgovoru svoje prve knjige, *1925. godine uredio i više godina sistematski prepisivao*.¹¹ Godine 1943. u gradskoj vijećnici došlo je do požara te su izgorjeli mnogi dokumenti.¹² Preostale dokumente, koje je požar bio poštedio, talijansko je ministarstvo unutrašnjih poslova naredilo da se premjeste u arhiv u Zadru.¹³ Dio spisa trogirske općine odnesen je u Italiju tijekom rata, ali su vraćeni ugovorom iz 1949. godine.¹⁴ Komunalni arhiv Trogira i danas se nalazi u sklopu Državnoga arhiva u Zadru.¹⁵

Tamo se, međutim, od ukupne građe koju je Barada objavio nalazi samo manji dio spisa iz 14. stoljeća, kako smo ranije već naveli. Za preostalu građu, izuzev one u Arhivu HAZU, smatralo se da je nepovratno izgubljena u požaru 1943. godine.¹⁶ Krajem prošloga stoljeća donesena je na uvid u Muzej grada Trogira građa koja se čuva kod ranije spomenute obitelji Petrić. Riječ je o sedamnaest sveščića građe spašene od požara, koja se odonda nalazi kod njih.¹⁷ Većinu instrumenata, zabilježenu na listovima u tim sveščićima, prepisao je i objavio Barada u svojim *Trogirskim spomenicima*.¹⁸ U sveščićima ima, međutim, i neobjavljene građe tro-

pergamenama iz toga arhiva, koje se i danas nalaze u Trogiru, vidi: Jakov Stipišić, "Regesta pergamena iz zbirke obitelji Fanfogna Garagnin u Muzeju grada Trogira (dio prvi): isprave XIII., XIV., i XV. stoljeća", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 20 (2002): 289 – 321; Isti, "Regesta pergamena iz zbirke obitelji Fanfogna Garagnin u Muzeju grada Trogira (dio drugi): isprave XVI., XVII. i XVIII. stoljeća", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 21 (2003): 279 – 319.

¹⁰ Pederin, "Acta politica", 102.

¹¹ TS I./1., Predgovor, stranica I.

¹² Pederin, "Acta politica", 102.

¹³ Dio dokumenata u zadarskome arhivu stradao je nebrigom tijekom rata i neposredno nakon savezničkoga bombardiranja Zadra 1944. godine, a krajem te godine započeo je rad na sistematizaciji građe. (Jedan od prvih upravitelja bio je dr. Stjepan Gunjača.) Vidi: Dinko Foretić, "Kratki historijat i opći inventar Državnog arhiva u Zadru", *Arhivist* 1 (1955): 27 – 47, 30.

¹⁴ Foretić, "Kratki historijat", 43.

¹⁵ Za inventar fonda vidi neobjavljeni tekst iz 1982. godine u Državnome arhivu u Zadru: Ivan Pederin, "Arhiv Trogira u Historijskom arhivu u Zadru", 1. – 13. te Pederin, "Acta politica", 102 – 105.

¹⁶ TS I./1., Predgovor, I.

¹⁷ Cega, "Istraživanje arhivske", 45.

¹⁸ Za detaljno izvješće o građi vidi: Cega, "Istraživanje arhivske", 45. Među sveščićima koji se nalaze kod obitelji Petrić originalni su zapisi i to: iz 13. stoljeća bilježnica *notarii Francisci Angeli* (1271.) objavljena u TS I./1., 221 – 268, zatim dvije bilježnice *notarii Francisci Benvenuti de Cingulo* (1274. – 1275. te 1278.), objavljene u TS I./2., 1 – 125., 174 – 176., potom *quaternus Nicolai Francisci Benvenuti de Seregnano de Cremona* (1276. – 1277.), ibidem, 126 – 173., *quaternus notarii Scori* (1278. – 1279.), ibidem, 177 – 242, *quaternus ignoti notarii* (1281.), ibidem, 243 – 245., *quaternus Jacobi de Firmo* (1285.), ibidem, 246. – 249., *quaternus Francisci Benvenuti de Cingulo* (1286.), isto, 250 – 263. te dokumenti *Ex libro questionum B* (1272.; na sveščiću pogrešno piše 1279. godina), objavljeni u TS II./1., 43 – 80, 97 – 110, zatim *Ex libro questionum C* (1281.), ibidem, 111 – 147 i *Ex libro condemnationum* (1299.),

girskega komunalnog arhiva. Tu bi građu, zajedno s dva sveska koja čine *Baradinu ostavštinu*, a čuva se u Muzeju grada Trogira,¹⁹ svakako vrijedilo objaviti. Spomenuti su sveščići - dakle, oni kod obitelji Petrić i ovi u Muzeju grada, uz pergamene iz Arhiva Garagnin Fanfogna²⁰ - ujedno i jedina poznata građa srednjovjekovnoga komunalnog arhiva Trogira koja se još uvijek nalazi u tome gradu. Od sačuvanih spisa ostalih srednjovjekovnih dalmatinskih komuna sustavno i cjelovito objavljeni su brojni bilježnički sveščići zadarskoga,²¹ dubrovačkoga,²² splitskoga,²³ šibenskoga²⁴ i kotorskoga²⁵ arhiva te lastovske notarske listine²⁶ premda je količina neobjavljene građe i dalje znatna.²⁷ Među navedenom objavljenom građom sva četiri sveska *Spisa dubrovačke kancelarije* te dio prvoga i drugoga sveska *Spisa zadarskih bilježnika* sadrže dokumente iz 13. stoljeća, dok ostala objavljena građa datira iz 14. stoljeća. Dakle, osim Dubrovnika i Zadra od dalmatinskih gradova još samo Trogir ima sačuvanu građu iz 13. stoljeća objavljenu u

isto, 245 – 251. Iz 14. stoljeća to su dokumenti *Ex libris questionum*, objavljeni u TS III., 1. – 370. Manji, dakle, dijelovi građe nisu sačuvani. Napominjemo da su neki listovi ispremiješani. Zahvaljujemo dr. sc. Fani Celio Cega, ravnateljici Muzeja grada Trogira, što nas je uputila na tu građu i omogućila njezino korištenje.

¹⁹ Riječ je o dva sveščića, koji datiraju iz 1316. i 1441. – 1443. godine. Vidi: Cega, “Istraživanje arhivske”, 44 – 45.

²⁰ O njima vidi bilješku 9.

²¹ Mirko Zjačić, *Spisi zadarskih bilježnika Henrika i Creste Tarallo, Spisi zadarskih bilježnika* (dalje: SZB). I., Zadar: Državni arhiv, 1959. Te je spise već bio objavio Luka Jelić u *Vjestniku Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* od 1899. do 1901. godine, a razloge ponovne potrebe njihovoga objavljivanja obrazlaže M. Zjačić, ibidem, IX.; Mirko Zjačić – Jakov Stipišić, *Spisi zadarskih bilježnika Ivana Qualis, Nikole pok. Ivana, Gerarda iz Padove* 1296. – 1337., SZB, II., Zadar: Državni arhiv 1969.; Jakov Stipišić, *Spisi zadarskog bilježnika Franje Manfreda de Surdis iz Piacenze* 1349. – 1350., SZB, III., Zadar: Državni arhiv, 1977.; Robert Leljak – Josip Kolanović, *Andrija pok. Petra iz Cantua. Bilježnički zapisi 1353. – 1355.*, sv. I., SZB, sv. IV., Zadar: Državni arhiv, 2001.; Josip Kolanović – Robert Leljak, *Andrija Petrov iz Cantua. Bilježnički zapisi 1355. – 1356.*, sv. II., SZB, sv. V., Zadar: Državni arhiv, 2001. Robert Leljak, *Inventari fonda Veličajne općine zadarske Državnog arhiva u Zadru godine 1325.–1385. Vol. I.*, Zadar: Državni arhiv, 2006.

²² Gregor Čremošnik, *Spisi dubrovačke kancelarije. Zapisi notara Tomazina da Savere 1278. – 1282.*, Monumenta historica Ragusina (dalje: MHR), sv. I., Zagreb, 1951.; Josip Lučić, *Spisi dubrovačke kancelarije. Zapisi notara Tomazina da Savere (1283. – 1284.)*, MHR, sv. II., Zagreb, 1984.; Isti, *Spisi dubrovačke kancelarije. Zapisi notara Tomazina da Savere (1284. – 1286.)*, *Zapisi notara Aca de Titullo (1295.–1297.)*, MHR, sv. III., Zagreb, 1991.; Isti, *Spisi dubrovačke kancelarije. Zapisi notara Andrije Benese 1295.–1301. Testamenta 1295. – 1301.*, MHR, sv. IV., Zagreb, 1993.

²³ Jakov Stipišić – Ante Nazor, *Splitski spomenici. Dio prvi. Splitski bilježnički spisi. Svezak 1. Spisi splitskog bilježnika Ivana pok. Čove iz Ankone od 1341. do 1344.* MSHSM 53, Zagreb, 2002.

²⁴ Mirko Zjačić, “Spisi šibenskog notara Slavogosta”, *Starine*, 44 (1952): 201 – 296.

²⁵ Antun Mayer, *Kotorski spomenici. Prva knjiga kotorskih notara od god. 1326. – 1335.*, Monumenta Catarensia (dalje: MC) sv. I., Zagreb: Historijski institut JAZU Dubrovnik, 1951.; Isti, *Kotorski spomenici, druga knjiga kotorskih notara god. 1329., 1332. – 1337.* MC, sv. II., Zagreb JAZU, Historijski institut JAZU u Dubrovniku i Crnogorska akademija znanosti nauka i umjetnosti, 1981.

²⁶ Gregor Čremošnik, *Notarske listine sa Lastova*, Spomenik XCI, Beograd: Srpska kraljevska akademija, 1939.

²⁷ Znatna je, pak, i količina pojedinačno objavljenih dokumenata iz arhiva srednjovjekovnih dalmatinskih komuna. Njihov je obujam, međutim, prevelik da bismo ih navodili.

ranije spomenute tri knjige. Stoga je ta građa dragocjena ne samo za poznavanje trogirskoga srednjovjekovlja nego obogaćuje naše poznavanje i drugih dalmatinskih gradova odnosno komuna toga vremena.

Budući da je arhivska građa fragmentarno očuvana, svjesni smo relativnosti slike koju sačuvani dokumenti pružaju. Međutim, i kratak osvrt na tu građu pruža nam uvid u njezino bogatstvo. Tu nalazimo zapise u rasponu od svakodnevnice građana Trogira do ugovora koji reguliraju politička pitanja komune i Crkve.

U prve dvije knjige *Trogirskih spomenika* objavljeni su bilježnički spisi jedanaest notara koji obuhvaćaju vrijeme od 1263. do 1294. godine. Ukupno je sačuvano oko 1720 dokumenata koji su kronološki poredani. Najviše je dokumenta u kojima su zabilježeni ugovori o nekretninama, njih je gotovo polovica.²⁸ Među njima su oni koji reguliraju zemljišni posjed u distriktu te nekretnine u gradu. Ti ugovori uključuju različite vrste dokumenata kao što su: kupoprodaje, darivanja, zamjene, zakupe zemlje, kupoprodaje nasada, najam prostora u gradu i Prigradu, potvrde o dugovanju po sklopljenome kupoprodajnom ugovoru, naknadne isplate po kupoprodaji i isplate najma, presude po sporovima te potvrde o vlasništvu nad nekretninama.²⁹ Brojni su dokumenti u kojima su zabilježeni razni novčani poslovi Trogirana u 13. stoljeću, primjerice dugovanja, posudbe novca, isplate, ulaganja u trgovačka društva i emancipacija sinova. Za proučavanje srednjovjekovne obitelji dragocjeni su ugovori kojima se reguliraju pitanja miraza i vjenčanja kao i oni u kojima se određuju odnosi sa slugama. Među ovim bilježničkim spisima nalaze se i oporuke, za razliku od 14. stoljeća kada ih je, prema odredbi Vijeća, notar bio dužan zasebno čuvati i o njima voditi evidenciju.³⁰

Dokumenata koji reguliraju posebna crkvena pitanja ima tridesetak. Među njima su mahom sukobi i to oko imenovanja arhiđakona,³¹ plebana pojedinih crkava,³² opata samostana Sv. Ivana Krstitelja³³ te dokumenti vezani za sukob sa šibenskom crkvom.³⁴ Također se u notarskim bilježnicama sporadično nalaze i instrumenti, koji spadaju u ingerenciju trogirskoga biskupa,³⁵ a koji su u kasnijim stoljećima

²⁸ Točnije, oko 820 dokumenata.

²⁹ Takve su se potvrde najčešće izdavale nakon dioba, donacija, presuda sporova i stupanja na snagu oporuka.

³⁰ Prema odredbi u prvoj knjizi Reformacija trogirskoga statuta oporuke su se morale pohraniti kod notara te je on bio dužan u posebnoj bilježnici voditi o njima evidenciju. Vidi: *Statut grada Trogira*, (gl. ur.) V. Rismondo, (preveli i uredili) M. Berket, A. Cvitančić i V. Gligo, Split, Književni krug 1988., *Reformationum., Liber primus., Caput. 33.*

³¹ Primjerice, TS, I./2., br. 87., 165. – 166.

³² Primjerice, TS I./1., br. 311., 429 – 430, br. 316., 432., br. 356., 452., TS I./2., br. 122., 56.

³³ TS, I./1., br. 9., 225. i br. 16., 228 – 229.

³⁴ Primjerice, TS, I./2., br. 31., 32., 33., 34., 15 – 17, br. 43., 44., 45., 20 – 21, br. 92., 43.

³⁵ Primjerice, dozvole bračnim parovima za razvod radi nastavka života u samostanu, vidi: TS I./1., br. 126., 196 – 197.

bili zapisivani u zasebne bilježnice.³⁶ Sačuvana je i protestna izjava zbog pisma splitskog nadbiskupa u kojemu obavještava da će umjesto njega u vizitaciju doći krbavski biskup³⁷ te izjava Henrika iz Padove, *episcopi Cefalonie et Jancenti*, o vraćenim dobrima, koja su mu na proputovanju bili oteli Omišani.³⁸ Nekoliko dokumenata govori i o kupnji zemljišta za gradnju franjevačkoga samostana.³⁹ Iz godine 1272. sačuvala su se i dva specifična zapisa: ugovor o narudžbi misala za splitske franjevce⁴⁰ i dozvola da se sruši crkva Sv. Stjepana *pro palacio comunis faciendo*.⁴¹

U dokumentima je zabilježen i ugovor komune o miru sa Šibenčanima, Cetinjanim i Klišnima,⁴² zatim ugovor o gradnji komunalnih mlinova⁴³ te razne odredbe o oporezivanju, zakupima i carinama.⁴⁴ Spominjemo zatim i molbu Šibenčana da im se među građanima Trogira imenuje potestat⁴⁵ te potvrdu o isplati plaće trogirskomu potestatu.⁴⁶ Tu je i zapis iz 1271. godine koji spominje prvu ljekarnu u Trogiru,⁴⁷ a koji je bio povod međunarodnoga simpozija održanoga prigodom proslave 700. obljetnice spomena te najstarije hrvatske ljekarne.⁴⁸

Treća knjiga *Trogirskih spomenika* donosi zapise sudbenoga dvora među kojima su četiri knjige tužbi s ukupno 258 dokumenata, zatim fragmenti *ex libro inquisitionum et condemnationum* te dva bilježnička fragmenta rokova. Nažalost, jamačno zbog tiskarske pogreške, nedostaje dvadesetak dokumenata druge knjige tužbi. Među objavljenim zapisima jest i opis običaja igre “biranja kralja” o kojemu je pisao i sam Barada.⁴⁹

Četvrtu knjigu *Trogirskih spomenika*, koja se odnosi na 14. stoljeće – točnije razdoblje od 1310. do 1331. godine, Miho Barada je, kako smo već naveli, prepisao

³⁶ Vidi, primjerice: Državni arhiv u Zadru, Arhiv Trogira, (dalje: DAZd, AT), kutija 2., sveščić 22. za godine 1460. – 1466.

³⁷ TS I./1., br. 343., 446.

³⁸ TS I./1., br. 344., 446. – 447.

³⁹ TS I./1., br. 54., 24 – 25, br. 148., 71, br. 31., 284, br. 230., 389 – 390, br. 231., 390.

⁴⁰ Godine 1272. misal se obvezao izraditi *Jacobus scriptor olim de Firmo*, vidi: TS I./1., br. 232., 390.

⁴¹ Također godine 1272., vidi: TS I./1., br. 328., 438 – 439.

⁴² Godine 1272., vidi: TS I./1., br. 57. i 58., 299 – 301.

⁴³ Dokument je sklopljen 1264. godine, a posebno je zanimljiv jer poimenice navodi čak deset *magistros murarios*, vidi: TS I./1., br. 162., 78.

⁴⁴ Primjerice, TS I./1., br. 280., 415, TS I./2., br. 150., 69., br. 221. i 222., 103 – 104, br. 10., 248 – 249, br. 60., 291.

⁴⁵ TS I./1., br. 89., 265 – 267.

⁴⁶ TS II./1., br. 92., 306.

⁴⁷ Prvi poznati ljekarnik bio je *Muccius Specialis, filius condam Leonardi de Malamauca de Veneciis*, vidi: TS I./1., br. 82., 261 – 262.

⁴⁸ Zbornik je izdan pod naslovom *Radovi međunarodnog simpozija održanog prigodom proslave 700. godišnjice spomena ljekarne u Trogiru*.

⁴⁹ Miho Barada “O našem običaju “biranja kralja”, *Starohrvatska prosvjeta*, Nova serija I, god. I., br. 3 – 4 (1927): 197 – 209.

i uredio, a objavljena je 1988. godine s opsežnim bilješkama i registama Marina Berketa. Radi se o sporovima iz trogirске kurije i javnih notara. Prvi je dio iz knjige sporova (*ex libris questionum*): 118 dokumenata iz razdoblja od 1311. do 1329. godine – parnice koje su se vodile pred trogirskim sudom. Drugi je dio *Ex libris citationum, mandatorum et terminorum* – bez regista. Radi se o 229 dokumenata od 1311. do 1331. godine – evidencije tužbi, sudskih naloga i rokova.

Parnice su bile zanemarene kod istraživača, a činjenica je da donose velik broj važnih podataka. Trogirski sudski sporovi ponajviše se vode zbog vlasništva ili zakupa nad nekretninom ili pokretninom, dugova i oko oporuka, stoga su važan izvor upravo za pravnu povijest. U knjizi se na više mjesta poziva na stari izgubljeni trogirski statut (u dokumentima prije 1322. godine) spominjući citate iz pojedinih odredbi pa i reformacija. U parnicama se iščitavaju predstavnici grada, općinski službenici (rivariji, glasnici, notari), imena odvjetnika i stranaka te novčani iznosi. U sporovima oko nasljedstva može se analizirati nasljedno, obiteljsko i bračno pravo.

Cjelokupna sačuvana arhivska građa Trogira gotovo je neiscrpan izvor u proučavanju srednjovjekovnoga grada i njegove društvene povijesti – mogu se razlučiti međusobni obiteljski odnosi, veličina posjeda pojedinih društvenih grupa, zanimanja stanovnika i slično, zatim gospodarske povijesti – moguće je pratiti prihode komune, prihode Crkve, ali i ulaganja pojedinih žitelja, nadalje političku povijest grada, povijest crkve... Dokumenti često detaljno navode nekretnine u gradu prema kojima možemo istraživati kako razvoj cjelokupnoga gradskog prostora, tako i pojedinih građevina. Često se, nadalje, spominju i toponimi na području cijele općine, imena crkava u distriktu, zatim institucija i tako dalje. Može se istraživati i način života, vezano uz podatke o pokretninama – nakitu, predmetima iz kućanstva i domaćim životinjama.

Stoga su se upravo tim dokumentima, koji su objavljeni zahvaljujući M. Baradi, služili mnogi povjesničari u svojim istraživanjima povijesti grada u srednjem vijeku: Tomislav Raukar, Nada Klaić, Neven Budak, Zdenka Janeković Römer, Zrinka Nikolić, Zdravka Jelaska, Mladen Andreis, Damir Karbić, Mladen Ančić, Nevenka Bezić-Božanić, Danica Božić-Bužančić, Mijo Mirković, Ivan Pederin i drugi. Jednako su tako i povjesničari umjetnosti, proučavajući urbanistički razvoj srednjovjekovnoga Trogira te njegovu sakralnu i profanu arhitekturu, crpili brojne podatke iz te građe. Prije svega Cvito Fisković, zatim Ivo Babić, Igor Fisković, Vanja Kovačić, Radoslav Bužančić i drugi.

Ovo zasigurno nije cijela Baradina ostavština vezana uz srednjovjekovnu trogirsku povijest. Barada je, naime, nadzirao i prijepis ostavštine trogirskoga povjesničara Ivana Lučića, original koje se danas nalazi u Nadbiskupskome arhivu u

Splitu.⁵⁰ U Arhivu HAZU u Zagrebu nalazi se njezin prijepis u 24 sveska, koji su, pod nadzorom M. Barade, obavili M. Bego i M. Hailo.

Nakon Barade od sačuvane građe trogirskoga srednjovjekovnog komunalnog arhiva uglavnom su transkribirani i objavljavani pojedinačni dokumenti u sklopu brojnih istraživanja ranije spomenutih povjesničara i povjesničara umjetnosti. Cjelovito su, pak, objavljene - u transkripciji Ivana Pederina - odluke trogirskoga Velikog vijeća od godine 1470. do 1481. (original se nalazi u Državnome arhivu u Zadru, fondu Arhiv Trogira, kutija 71., svezak 8.)⁵¹ te oporuke iz sedamdesetih godina 14. stoljeća (original se nalazi u Arhivu HAZU u Zagrebu pod signaturom II c 41.), u prijepisu Marije Karbić i Zorana Ladića.⁵²

Ova obilna arhivska građa, koju imamo objavljenu i sačuvanu zahvaljujući marljivom radu Mihe Barade, tek je manjim dijelom istražena. Njome smo se koristileu svome proučavanju socijalne topografije srednjovjekovnoga Trogira koje smo provodile zajedno s kolegom Mladenom Andreisom. U tome smo se istraživanju i upoznali s bogatstvom trogirske građe, što je i bio povod ovome izlaganju.

Nadamo se da će ovaj skup biti poticaj kako za njezino dalje istraživanje, tako i za nastavak rada koji je započeo Miho Barada - transkribiranje i objavljivanje arhivske građe Trogira.

⁵⁰ Nadbiskupski arhiv u Splitu, *Rukopisna građa Ivana Lučića*, MS 528., 531. – 542., 12 svezaka, serija B.

⁵¹ Pederin, *Acta politica*, 101 – 177.

⁵² Marija Karbić – Zoran Ladić, “Oporuke stanovnika grada Trogira u arhivu HAZU”, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 43 (2001): 161 – 254.

Miho Barada's publication of thirteenth- and fourteenth-century Trogir documents

Irena Benyovsky Latin
Croatian Institute of History
Opatička 10
10000 Zagreb
Croatia
e-mail: irenabenyovsky@yahoo.com

Ana Plosnić Škarić
Institute of Art History
Vukovarska 68
10000 Zagreb
Croatia
e-mail: aplosnic@hart.hr

Summary

This article discusses the work of Miho Barada concerning collecting, transcribing and publishing Trogir documents from the thirteenth and fourteenth centuries (*Trogirski spomenici*, Trogir monuments). Trogir is one of the few Eastern Adriatic cities to preserve such early documents, which provide an inexhaustible source for the study of the medieval town and its social history. Published documents are not the only Barada's legacy in the field of Trogir history. He also supervised transcription of the estate of the Trogir historian Ivan Lučić. These abundant archival sources that have been published and preserved thanks to Miho Barada's efforts have only been partially explored. This article traces the use of these sources in the work of historians and art historians.